

Motion till riksdagen 2009/10:N412

av **Lennart Axelsson m.fl. (s)**

Utvecklingen av gruvnäringen i Bergslagen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om projektet Bergskraft Bergslagen och en framtida exportmarknad för miljösanering.

Motivering

En gång i tiden skapades det tusentals arbetstillfällena i Bergslagens gruvor och kringliggande stödnäringar. Sedan mitten av förra seklet har näringen reducerats betydligt, och i allmänhetens medvetande har den i stort sett redan försvunnit. Stora förändringar i världsekonomin och ny teknik i kombination med ett lokalt initiativ från en av Sveriges minsta kommuner kan komma att avsluta Törnrosasömnen.

Under perioden 2005 till juni 2007 har Ljusnarsbergs kommun drivit projektet Bergskraft med stöd från Lindesberg, Nora, Hällefors och Filipstad, EU:s strukturfonder, länsstyrelserna i Örebro och Värmland, landstinget Örebro län, Sparbanksstiftelsen, SGU, Bergsskolan, Almi, länsarbetsnämnden och det privata näringslivet med flera. Resultatet av projektarbetet har överträffat förväntningarna. Bergskraft har kontakt med ett stort antal företag, och flera av dessa har valt att etablera sig i regionen, vilket lett till en dramatiskt ökad prospektering. Från att ha varit en bransch med svaga framtidsutsikter i Bergslagen har gruvnäringen fått ett ökat intresse och kommit in i en stark utvecklingsfas vars motsvarighet inte förekommit på många decennier.

Utifrån detta lyckade projekt har sedan dess ett nytt och större projekt skapats, "Bergskraft Bergslagen", för perioden 2007– september 2010. I dagsläget har 13 kommuner i sex län och fyra länsorganisationer anmält sig som medfinansierare (Askersund, Degerfors, Hällefors, Lindesberg, Ljusnarsberg och Nora i Örebro län, Filipstad i Värmland, Ludvika och Smedjebacken i

Fel! Okänt namn på

Dalarna, Fagersta och Norberg i Västmanland, Sandviken i Gävleborg samt Östhammar i Uppland).

Under projektperioden har kontakter med prospekteringsföretag (i kombination med stigande världsmarknadspriser) resulterat i ett mer än tiofaldigande av antalet undersökningstillstånd och av antalet nationella och internationella företag med verksamhet i Bergslagen. Även i rådande marknads-läge bibehålls antalet undersökningstillstånd på en nivå som är ca 10 gånger högre än före projektstarten 2005. I några fall har projektet i samarbete med näringslivet identifierat prospekteringsobjekt som är så intressanta att företagen nu har mer långtgående planer på vidare undersökningar – undersökningar som i vissa fall genomförs i samarbete med projektet.

Ett stort källmaterial i form av borkärnor och skriftliga dokument har samlats in. Drygt 80 000 sidor har digitaliserats, ca 25 000 av sidorna har beskurits och kontrastförbättrats och ca 14 000 dokument har registrerats i en databas och är nu sökbara via den nya tjänsten WeBerGIS (www.webergis.se). Denna nya tjänst tillgängliggör av Bergskraft digitaliserat arkivmaterial men sammanför den genom den nya tjänsten till en plats på Internet med annan för näringslivet relevant information som tillhandahålls av till exempel länsstyrelserna, SGU och Bergsstaten. Genom Bergskrafts arkivmaterial kan prospekterings- och gruvbolag lokalisera kvarvarande och nya naturresurser i och i anslutning till gamla gruvfält i Bergslagen. Dessutom kan arkivmaterialet användas av offentliga myndigheter vid till exempel tillståndsgivning och utredningar.

Vid genomgång av arkiven påträffas också stora mängder information som är intressant men som inte har något ”kommersiellt värde” utan snarare utmärks av ett mycket högt kultur- och industrihistoriskt värde. Delar av denna information scannas och registreras för att den bidrar med bakgrundshistoriken till de mer ”kommersiella” dokumenten, men eftersom projektet är näringslivsinriktat så lämnas stora mängder dokument obearbetade. Det bör finnas ett stort intresse av att även dessa dokument på sikt kan införlivas i det digitala arkivet och göras tillgängliga, men detta kräver en annan finansiering än nuvarande projekt.

Projektets arbete med arkiv och digitalisering har genomförts i samarbete med arkivinstitutioner runt om i Bergslagen, men har möjliggjorts genom ett mycket gott samarbete med Arbetsförmedlingarna, stiftelsen Activa och Försäkringskassan i området. Dessa organisationer har varit behjälpliga med att identifiera personer för praktik, arbetsträning m.m. inom projektets ramar. Det har som en bieffekt visat sig att just arkivarbetets olika moment och Bergskrafts arbetssätt är mycket väl lämpat för att återföra personer från långtidsarbetslöshet och sjukdom till en meningsfull vardag. Under våren 2009 avlönade projektet 23 personer i hel eller deltid och hade ytterligare två personer i praktik.

Miljöproblem relaterade till historiska gruvområden har länge varit ett stort problem. I ett nationellt perspektiv är läckage från gruvavfall den dominerande källan till metallförorening av vatten. I dagsläget genomförs väldigt få åtgärder för att minska eller eliminera problem med historiskt gruvavfall i

Fel! Okänt namn på

Sverige. Den främsta orsaken är att metoderna är dyra och inte alltid effektiva. Behoven är dock stora.

Projektet har arbetat aktivt, och i samarbete med bland annat Örebro universitet och näringslivet, för att sammanföra kompetens och utveckla nya, mer flexibla, men framför allt kommersiellt gångbara metoder för efterbehandling av förorenad gruv- och industrimark. Gruvrelaterade miljöproblem har mycket god potential som tillväxtmotor. Rätt utnyttjade kan miljöproblemen nyttjas som en språngbräda för utveckling av nytt företagande med mycket goda kunskaps- och teknikexportmöjligheter.

I projektarbetet har ett testfält för processutveckling och miljöarbete byggts upp och utrustats med provberednings- och analysutrustning som använts för att göra såväl ”snabbanalyser” som mycket noggranna avancerade analyser av okända material, sten, jord och vittrat gruvavfall. Arbetet leds av Bergskraft och forskare från Örebro universitet. Försöken och resultaten av försöken har analyserats inom ramen för dels en blivande doktorsavhandling, dels två examensarbeten vid Uppsala och Örebro universitet.

Utöver detta har projektet också aktivt sökt sätt att återanvända/återvinna gruvavfall och har därvid starkt bidragit till att Kopparberg Pigment AB bildades 2007. Pigmentfärgen som bolaget tillverkar av gruvavfall finns nu att köpa i butik över hela landet och det aktuella företaget arbetar för att på sikt kunna utöka och expandera verksamheten så att även andra avfallsprodukter kan bearbetas och återvinnas.

Arbetet med att bygga upp ett kluster inriktades på att bygga breda nätverk och i det arbetet kunna erbjuda kundnytta för dem som engagerats i nätverken. Det är i mötet mellan människor som utveckling sker. De internationella kontakterna blev tidigt fokuserade, och en mängd internationella kontakter och aktiviteter har genomförts. Bland dessa kan nämnas deltagande i nätverk för europeiska gruvregioner (ENMR) under perioden fram till 2008 och under 2009 deltagande i försök att skapa ett Östersjösamarbete om kommersialisering av miljöteknik för gruvindustrin.

I september 2009 gav projektets ledningsgrupp och projektägaren Ljusnarsbergs kommun projektledaren i uppdrag att utreda och förbereda för en kommersialisering av hela eller delar av Bergskraft Bergslagens verksamhet genom bildande av ”Bergskraft Bergslagen Ekonomisk Förening” En förening öppen för såväl fysisk som juridisk person och som kommer att bedriva aktiviteter/verksamheter som syftar till att främja hållbar utveckling och tillväxt i Bergslagen med utgångspunkt i Bergsbruk och miljöteknik samt att främja medlemmarnas ekonomiska intressen.

Visionen är ekonomisk tillväxt för såväl regionen, medlemmen som näringslivet samt att föreningen kommer att bli en plattform där regionens aktörer kan samlas för att stödja, delta i och initiera projekt, aktiviteter och kommersiell verksamhet med Bergsbruk och Bergsbruksrelaterat miljöarbete som bas. För att kunna ta tillvara alla möjligheter kommer föreningen att starta ett helägt bolag som kan agera som en affärspartner i samarbete med industri och investerare.

Projektägaren, projektet och dess ledningsgrupp ser alla goda förutsättningar att i samarbete med nationella-, regionala- och lokala företag, nätverk

Fel! Okänt namn på

och organisationer, Örebro Universitet samt andra lärosäten bedriva projekt i föreningsform samt kommersiell verksamhet i bolagsform, men ser också att det finns delar av verksamheten som är av allmänintresse och som därför på sikt borde ha nationellt eller regionalt stöd.

Projekt Bergskraft och det nuvarande projektet Bergskraft Bergslagen har en tillväxtpotential som kan bli ytterligare en del av Sveriges exportindustri när det gäller miljösanering av gruvområden i hela världen.

Stockholm den 1 oktober 2009

Lennart Axelsson (s)

Agneta Gille (s)

Pia Nilsson (s)

Åsa Lindestam (s)

Peter Hultqvist (s)

Tommy Ternemar (s)